

<http://revped.ise.ro>

Print ISSN 0034-8678; Online ISSN: 2559 - 639X

THE ROMANIAN STUDENTS' CIVIC COMPETENCES 5 YEARS AFTER SOCIAL EDUCATION BECAME MANDATORY IN THE NATIONAL CURRICULUM

Competențele civice ale elevilor români după 5 ani de la includerea Educației
sociale în Curriculumul Național

Octavia BORȘ-GEORGESCU, Cătălina ULRICH HYGUM

Journal of Pedagogy, 2025 (2), 7 - 32

<https://doi.org/10.26755/RevPed/2025.2/7>

The online version of this article can be found at: <https://revped.ise.ro/category/2025/>

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.
To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

Published by:

INSTITUTUL DE ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI

<http://www.ise.ro/>

Further information about *Revista de Pedagogie* – *Journal of Pedagogy* can be found at:

Editorial Policy: <http://revped.ise.ro/editorial-policy/>

Author Guidelines: <http://revped.ise.ro/en/author-guidelines/>

COMPETENȚELE CIVICE ALE ELEVILOR ROMÂNI DUPĂ 5 ANI DE LA INCLUDEREA EDUCAȚIEI SOCIALE ÎN CURRICULUMUL NAȚIONAL

Octavia Borș-Georgescu*

Cătălina Ulrich Hygum**

Universitatea din București

București, România

octavia-mihaela.bors@fpse.unibuc.ro, catalina.ulrich@fpse.unibuc.ro

Rezumat

În 2017, competențele civice au fost puse în centrul politicilor curriculare din România, odată cu aprobarea Profilului absolventului și dezvoltarea unui nou curriculum pentru disciplina Educație socială pentru clasele V-VIII. Cinci ani mai târziu, studiul internațional privind educația civică și pentru cetățenie (ICCS 2022) ne arată că noile politici curriculare sunt aplicate neuniform, o parte dintre profesori se simt nesiguri să predea anumite teme civice, iar o proporție importantă a elevilor români de clasă a VIII-a sunt insuficient pregătiți pentru a își îndeplini rolul de cetățeni activi, nu își doresc să se implice politic și/ sau au concepții discriminatorii față de femei. Aceste rezultate dezvăluie impactul limitat al schimbărilor curriculare din 2016-2017, însă nu pot fi atribuite exclusiv acestora. Îmbunătățirea poziției educației civice în curriculumul național și inovațiile aduse de noile programe nu au fost susținute prin pregătirea de specialitate a diversității profesorilor care predau această disciplină. Aplicarea neuniformă a curriculumului și nesiguranța anumitor profesori ne sugerează că e posibil ca politicile și practicile de încadrare a personalului didactic să limiteze potențialul inovațiilor curriculare și să mențină disciplina într-o poziție marginală. În plus, analiza noastră arată că nu există o anumită formă a educației civice care să se asocieze semnificativ sau mai puternic atât cu cunoștințele cât și cu atitudinile sau intențiile civice. Dezvoltarea civică a elevilor este rezultatul interacțiunii dintre diverse

* Cadru didactic asociat, Doctor, Departamentul de Științele Educației, Facultatea de Psihologie și Științele Educației, Universitatea din București, București, România.

** Profesor universitar doctor, Departamentul de Științele Educației, Facultatea de Psihologie și Științele Educației, Universitatea din București, București, România.

forme de educație civică în context școlar și extrașcolar, fiecare având contribuția sa importantă și unică.

Cuvinte-cheie: cetățenie democratică, competențe civice, educație civică, Educație socială, ICCS 2022.

Abstract

In 2017, civic competences were placed at the center of curriculum policies in Romania, with the approval of the graduate profile and the development of the new curriculum for social education for grades 5-8. Five years later, the International Civic and Citizenship Education Study (ICCS 2022) showed us that the new curriculum policies are being applied unevenly, with some teachers feeling unsure about teaching certain civic topics, and a significant proportion of Romanian eighth-grade students being insufficiently prepared to fulfill their role as active citizens, not wanting to get involved in politics, and/ or having discriminatory views toward women. These results reveal the limited impact of the 2017 curriculum changes, but cannot be attributed exclusively to them. The improvement of the position of civic education in the national curriculum and the innovations brought about by the new curriculum have not been supported by specialized training for the diverse teachers who teach this subject. The uneven implementation of the curriculum and the insecurities of some teachers suggest that teaching staff recruitment policies and practices may limit the potential of curriculum innovations and keep the subject in a marginal position. In addition, our analysis shows that no particular aspect/ form of civic education is significantly or more strongly associated with both civic knowledge and civic attitudes or intentions. The civic development of students results from the interaction among various forms of civic education in and out of school, each with its own important and unique contribution.

Keywords: civic competencies, civic education, democratic citizenship, ICCS 2022, Social education.

1. Introducere

Competențele civice au fost puse în centrul politicilor curriculare din România în 2017, odată cu aprobarea Profilului absolventului. De asemenea, în noul plan-cadru, aprobat în 2016, timpul dedicat Educației sociale și formării competențelor civice a crescut. Contrar poziției centrale din Profilul absolventului și timpului alocat în planul-cadru, alte politici educaționale împing educația civică și pentru cetățenie într-o poziție marginală în formarea elevilor români. Rezultatele Studiului Internațional privind Educația Civică și pentru Cetățenie (ICCS 2022) oglindesc această marginalitate și ne arată cum alte politici educaționale limitează impactul politicilor curriculare.

ICCS reprezintă o cercetare de scară largă, comparativă și standardizată, care își propune să răspundă în principal la întrebarea „*Cum și cât de pregătiți sunt tinerii să-și asume rolurile de cetățeni activi ai lumii?*”. ICCS investighează cunoștințele, atitudinile și implicarea civică a elevilor de clasa a VIII-a la fiecare cinci ani, în contexte sociale, politice și economice variate. În plus, spre deosebire de alte studii IEA, datorită metodologiei de eșantionare, ICCS permite analiza și generalizarea concepțiilor civice și pedagogice ale profesorilor. ICCS este un studiu conceput să susțină decidenții în evaluarea impactului politicilor educaționale și în măsurarea nivelului de realizare a obiectivelor naționale, regionale și internaționale (Schulz et al., 2023). În 2022, România a participat pentru prima dată la ICCS după participarea la precursorul acestui studiu, CIVED, în 1999 (Torney-Purta, 2001). Datele colectate în România au fost validate de consorțiul IEA, incluse în comparațiile internaționale (Schulz, 2024) și analizate detaliat în raportul național (Ulrich Hygum et al., 2025a).

În acest articol propunem o discuție a reformei curriculare din 2016-2017 (Fartușnic, 2018) în lumina rezultatelor ICCS în România. Pentru a contura o imagine a curriculumului aplicat, propunem o analiză a temelor civice studiate în cadrul școlar și a măsurii în care acestea au fost abordate, conform percepției elevilor de clasa a VIII-a. Pentru problematizarea impactului acestuia propunem o analiză a cunoștințelor și abilităților de gândire civică, intențiilor de implicare civică și politică, intențiilor de implicare în protejarea mediului, precum și atitudinilor elevilor față de egalitatea de drepturi între femei și bărbați. Cu același scop ne-am uitat la modul în care diferiți factori

asociații educației civice influențează cunoștințele, abilitățile, atitudinile și intențiile comportamentale ale elevilor.

2. Contribuția educației civice la consolidarea democrației

În 2024, pentru prima dată în ultimii 20 ani, existau mai puține țări democratice decât autocrații (Nord et al., 2025). De asemenea, conform aceluiași raport, țările din Estul Europei se află în proces de autocratizare, România fiind una dintre țările cu o scădere importantă a indicatorului democrației libérale în perioada 2020-2024. Traversăm o perioadă de recesiune a democrației (Diamond, 2021) asociată afirmării liderilor politici extremiști (Mudde, 2007), precum și creșterii inegalităților economice (Crouch, 2010) și educaționale (Cordero et al., 2021).

Participarea democratică a tinerilor este, de asemenea, într-un proces continuu de transformare. Pe de o parte, este cunoscută absența tinerilor de la alegeri și din alte forme convenționale de participare democratică (Hasanović et al., 2024). Totodată, există cercetători care nu susțin teza apatiei civice a tinerilor, aceștia arătând că formele de participare ale acestora evoluează și se diversifică (Norris, 2002), reflectând schimbările sociale, economice, tehnologice și politice din societate (Pickard, 2019).

Studiile din ultimii 10 ani ne arată că tinerii români au încredere în democrație, dar și o anumită afinitate pentru lideri puternici și armată, că aceștia au interes scăzut pentru politică, precum și că participarea lor democratică fluctuează. În 2025, jumătate dintre tineri au declarat că democrația este în general o bună formă de guvernare, totodată, o treime dintre aceștia consideră că ar trebui să avem un lider puternic căruia să nu-i pese de parlament și de alegeri, iar o pătrime apreciază că, în anumite condiții, dictatura este o formă de guvernare mai potrivită decât democrația (Bădescu et al., 2024b). De altfel, printre tineri, armata și biserica se bucură de cel mai mare nivel de încredere, la polul opus fiind parlamentul, guvernul și partidele politice (Bădescu et al., 2019), această raportare menținându-se în timp (Bădescu et al., 2024b).

În 2014, după perioada protestelor împotriva demiterii lui Raed Arafat (2012) și exploatarea Roșiei Montana (2013), jumătate din tineri declarau că ar participa la un protest sau o demonstrație pentru susținerea unei cauze de care le pasă (Stoica et al., 2014). După 4 ani, numai 11,2% dintre aceștia au declarat că au participat la o demonstrație, aceasta fiind de altfel cea mai populară formă de participare politică, urmată de semnarea unei petiții online (Bădescu et al., 2019). Interesul tinerilor pentru politică a crescut, dar participarea la vot s-a păstrat la un nivel redus (Bădescu et al., 2024b). O explicație posibilă a acestui lucru este încrederea scăzută a tinerilor că votul poate influența modul în care funcționează statul atât la nivel central, cât și la nivel local (Stoica et al., 2014).

Atitudinile și comportamentele civice ale tinerilor și adulților nu pot fi atribuite exclusiv educației formale. Acestea sunt rezultatul interacțiunii poziției sociale, experiențelor de viață, caracteristicilor familiei, parcursului educațional și nu numai. Însă, după cum ne arată sintezele de literatură științifică, educația pentru cetățenie se asociază cu dezvoltarea atitudinilor, intențiilor și comportamentelor de participare civică (Galston, 2001; Jerome et al., 2024; Lin, 2015). În mod particular, educația pentru cetățenie derulată în cadru curricular formal are o contribuție importantă mai ales la dezvoltarea atitudinilor și comportamentelor civice asociate participării democratice și responsabilității sociale (Geboers et al., 2013). Educația pentru cetățenie are o putere explicativă mică în comparație cu mediul de proveniență al elevilor (Isac et al., 2014) și un efect compensatoriu relativ mic (Matthieu & Junius, 2023). Totodată, aceasta are impact pozitiv în special asupra cunoștințelor civice și intențiilor de participare ale elevilor care nu au contact cu teme civice în alte contexte (Campbell, 2019), fiind necesară mai ales în comunitățile marginalizate în risc de polarizare (Fitzgerald et al., 2021). Nu în ultimul rând, educația civică este esențială pentru înțelegerea rolurilor cetățenești în contexte post-totalitare (Tibbitts, 1994) și există dovezi că are un impact pozitiv asupra implicării civice a elevilor și asupra democrației în sine în țările din Europa de Est (Fesnic, 2016). În ceea ce privește abordările pedagogice, studiile arată în mod sistematic că implicarea elevilor în procese decizionale democratice la nivelul școlii (Teegelbeckers et al., 2023), climatul deschis discuțiilor în clasă (Geboers et al., 2013), învățarea prin cooperare (ten Dam & Volman, 2004) și învățarea prin serviciu în folosul comunității (Celio et al., 2011) favorizează dezvoltarea atitudinilor și comportamentelor civice.

3. Evoluția politicilor curriculare

Repoziționarea educației civice în curriculumul național pentru învățământul secundar inferior prin includerea educației sociale în planul-cadru aprobat în 2016 a fost rezultatul unui proces de construcție și reinterpretare a rolului și înțelegerilor acestui domeniu atât la nivelul politicilor educaționale, cât și al practicilor. Deși prezintă diferențe de conținut, în acest articol folosim în mod intersanjabil „educația civică”, „cultură civică” și „educația pentru cetățenie democratică”; titulatura acestor discipline s-a modificat în timp și nu ne propunem analiza de finețe a denumirilor acestor discipline.

În februarie 1990, disciplina „Constituția Republicii Socialiste România” a fost înlocuită cu disciplina „Cultura civică” care urma să fie studiată de toți elevii din clasele a VII-a și a VIII-a timp de o oră pe săptămână. Această disciplină oferea o introducere în problemele unui regim politic democratic, într-o abordare enciclopedică și abstractă (Ministerul Educației Naționale, 1998), și era predată de profesori care trebuiau să fi beneficiat de un curs scurt de formare continuă în domeniu. Primii ani din perioada post-comunistă (1990-1995) au fost marcați de eforturi semnificative de conceptualizare a disciplinei educație civică/ cultură civică în acord cu valorile democratice, inspirându-se adesea din principiile și politicile curriculare occidentale.

La sfârșitul anilor 1990, educația civică a fost inclusă în curriculumul național ca disciplină obligatorie sub denumirea *Educație civică* în clasele a III-a și a IV-a, respectiv *Cultură civică* în clasele a VII-a și a VIII-a în învățământul de masă și *Educație morală și civică* în clasele III-IX în învățământul special, în aria curriculară „Om și societate”. La momentul respectiv, programele noilor discipline propuneau desprinderea de tradiția asimilării necritice a normelor sociale și a cunoștințelor cu caracter civic impuse în „perioada socialistă” și încurajau contextualizarea acestora la experiențele de viață ale elevilor. Noile programe includeau obiective precum „formarea unui univers cultural privind valorile și structurile sociale și politice naționale și internaționale; dezvoltarea capacității elevilor de a utiliza forme specifice de argumentare în comunicare, bazate pe acceptarea opiniilor diverse” (Ministerul Educației Naționale, 1998) și promovau gândirea critică a elevilor, încurajați „să reflecteze critic asupra normelor și informațiilor prezentate”, pentru a stimula „creativitatea și interacțiunea în grup, în vederea promovării

participării responsabile la viața socială” „utilizând teme și subiecte legate de viața de zi cu zi, preocupările elevilor și natura specifică a mediului din care provin” (pp. 30–31).

În ciuda schimbărilor ambițioase propuse de programele școlare, formarea inițială și continuă inconsistentă a cadrelor didactice și discontinuitatea în studierea disciplinei au îngreunat atingerea obiectivelor urmărite. Rezultatele studiului CIVED 1999, desfășurat la numai un an după introducerea noilor discipline, nu puteau să surprindă impactul reformelor, dar au arătat că elevii români erau departe de idealul proiectat în curriculum. Aceștia au obținut printre cele mai scăzute rezultate, alături de elevii din Chile și Columbia. De asemenea, elevii români s-au remarcat printr-un nivel scăzut de încredere în partidele politice și de susținere pentru drepturile femeilor (Torney-Purta, 2001). Aceste rezultate au generat noi reflecții despre practica predării educației civice și recomandarea ca aceasta să fie mai concretă și să faciliteze învățarea prin situații din viața reală și interacțiuni de grup (Bunescu et al., 1999). Diferențele dintre curriculumul intenționat/ scris și cel aplicat au persistat. În ciuda impactului pozitiv demonstrat al abordărilor participative de predare și al manualelor alternative inovatoare (Tibbitts, 2001), abordările didactice au rămas mai degrabă centrate pe profesor și – în ciuda recomandărilor – puțin contextualizate (Borovic, 2009).

În anii 2000, politicile privind educația civică au continuat să evolueze în acord cu reformele educaționale mai ample, precum centrarea curriculumului pe competențe și recomandările internaționale. Concluziile seminarului regional UNESCO pentru elaborarea programelor în Europa de Sud-Est susțineau necesitatea unei abordări integrate a educației civice și pentru cetățenie în predarea științelor sociale (Rozemeijer, 2002). Această recomandare și angajamentele Convenției Națiunilor Unite privind drepturile copilului din 1989 se regăsesc în programele revizuite pentru clasele a III-a și a IV-a din 2004, respectiv 2005.

În 2009 au fost aprobate două discipline opționale, Cultura civică, pentru clasele a V-a și a VI-a, cu scopul de a contribui la dezvoltarea progresivă a competențelor civice. Noile programe reflectau recomandările Parlamentului European și Consiliului UE (2006/962/CE), precum și angajamentele Convenției Națiunilor Unite privind drepturile copilului. Cultura civică pentru

clasa a V-a (Ministerul Educației Naționale, 2009) continuă accentul pus în programele pentru învățământul primar pe ființa umană ca ființă morală, pe rolul familiei și al comunității în formarea și aplicarea valorilor și normelor (prin opinia publică, coexistența rațională și influența grupurilor din care facem parte). Cultura civică pentru clasa a VI-a se concentrează pe Copil și universul copilăriei, din perspectiva promovării și respectării drepturilor copiilor, inclusiv ca cetățean al unei Europe unite.

Începând din 2017, disciplina Cultură civică (predată anterior în clasele a VII-a și a VIII-a, cu o oră pe săptămână) a fost înlocuită cu „Educație socială”, care se predă pe parcursul celor patru ani de gimnaziu, timp de o oră pe săptămână. Noile programe de Educație socială au fost aplicate progresiv, începând din 2017 pentru clasa a V-a, 2018 pentru clasa a VI-a, 2019 pentru clasa a VII-a și 2020 pentru clasa a VIII-a. Organizarea concentrică a celor patru domenii tematice incluse în programa de Educație socială pentru clasele V-VIII este concepută pentru a sprijini dezvoltarea a trei competențe generale, pornind de la elevul individual (gândirea critică și drepturile copiilor), relațiile lor cu ceilalți (educația interculturală), relația lor cu comunitatea (educația pentru cetățenie democratică) și responsabilitatea personală (educația economică și financiară).

Introducerea educației sociale a făcut parte dintr-o reformă curriculară mai amplă, care viza trecerea de la un curriculum bazat pe cunoștințe la unul bazat pe competențe în România (Palade et al., 2021). Ca parte a acestei schimbări, Educația socială își propune să ajute elevii să dezvolte următoarele competențe generale până la sfârșitul învățământului gimnazial (Ministerul Educației Naționale, 2017; Sarivan et al., 2018):

- „Raportarea critică la fapte, evenimente, idei, procese din viața personală și a diferitelor grupuri și comunități, prin utilizarea unor achiziții specifice domeniului social;
- Cooperarea pentru realizarea unor activități și pentru investigarea unor probleme specifice diferitelor grupuri și comunități, prin asumarea unor valori și norme sociale și civice;
- Participarea responsabilă la luarea deciziilor prin exercitarea spiritului de inițiativă și întreprinzător, respectiv prin manifestarea unui comportament social, civic și economic activ.”

În ciuda creșterii numărului de ore și inovațiilor curriculare, Educația socială a fost și este predată de profesori cu o mare varietate de specializări inițiale, spre exemplu istorie, pedagogie, drept, jurnalism, administrație publică, relații publice sau științe politice. Această flexibilitate permite utilizarea disciplinei pentru asigurarea normei de predare directorilor unităților de învățământ și pentru completarea normelor didactice ale profesorilor titulari care predau discipline cu ore puține și/ sau sunt încadrați în școli mici. În contextul schimbărilor curriculare din 2017 un număr foarte mare de profesori au beneficiat de un program de abilitare curriculară organizat în cadrul proiectului „Curriculum relevant, educație deschisă pentru toți – CRED”. Însă, numai la 1,46% din totalul cursurilor organizate în cadrul programului au participat profesorii de Educație Socială (Ciolan et al., 2023), cei mai mulți dintre aceștia optând pentru cursurile de abilitare dedicate disciplinei lor de bază (de exemplu, istorie). În ciuda inovațiilor aduse acestei discipline, precum și a fluctuației cadrelor didactice care o predau, Ministerul Educației și Cercetării nu a inițiat până acum politici de formare continuă sau de alt tip care să sprijine aplicarea programelor pentru gimnaziu aprobate în 2017. Deși poziția educației civice în curriculumul național s-a îmbunătățit, inerția politicilor de încadrare a personalului didactic și de formare continuă mențin acest domeniu într-o poziție marginală.

4. Designul, metodologia și analiza datelor ICCS 2022

România a fost una dintre cele 24 de țări participante la ICCS 2022, fiind inclusă cu un eșantion de 2768 de elevi și 2242 de profesori din 154 de școli. Elevii și profesorii au fost selectați pentru studiu printr-o metodologie de eșantionare aleatorie dublu stratificată. În primul rând au fost selectate școlile participante la studiu. Probabilitatea de selecție în eșantion a fost proporțională cu numărul elevilor înmatriculați în școală. Apoi, din fiecare școală selectată, au fost incluse aleatoriu clase integrale și profesori.

Datele utilizate în analiza noastră au fost colectate prin chestionarul pentru profesori (26 de întrebări privind interacțiunea cu elevii, practicile pedagogice, viziunea asupra educației civice și pentru cetățenie), testul de cunoștințe și abilități de gândire civică (33 de itemi/ broșură privind cunoștințele civice ale elevilor și capacitatea elevilor de a face raționamente civice) și chestionarul

internațional de background (35 de întrebări privind backgroundul și caracteristicile, experiențele, percepțiile, convingerile și intențiile civice ale elevilor). O descriere detaliată a instrumentelor de cercetare se regăsește în cadrul de evaluare al ICCS 2022 (Schulz et al., 2023) și în raportul național (Ulrich Hygum et al., 2025a).

Analiza noastră cuprinde, în primul rând, o descriere a frecvențelor relative ale itemilor privind opinia elevilor despre măsura în care au parte de educație civică la școală (IS4G17A-I), intențiile elevilor de participare civică (S4G31A-F), intențiile elevilor de participare politică (IS4G32E-H), susținerea egalității de gen (IS4G25A-F), intențiile elevilor de participare la activități de protecția mediului (IS4G31G-J).

În continuare, pentru a explora relația dintre diferiți factori asociați educației civice și cunoștințelor și abilităților de gândire civică, intențiilor de implicare civică și politică, intențiilor de implicare în protejarea mediului, precum și atitudinilor elevilor față de egalitatea de drepturi între femei și bărbați, am realizat analize de corelație (Pearson) și de regresie liniară multiplă. În aceste analize am inclus scale construite de consorțiul de coordonare al studiului, acestea având o consistență internă ridicată pentru România, după cum se poate vedea în Tabelul nr. 1.

Pentru analizele noastre am folosit IDB Analyzed și SPSS Statistics 25. Statisticile și coeficienții au fost estimați prin ponderarea datelor cu variabila TOTWGT pentru a corecta erorile de eșantionare, conform recomandării consorțiului ICCS 2022 (Schulz et al., 2023). De asemenea, statisticile descriptive și inferențiale care includ cunoștințele și abilitățile civice ale elevilor au fost estimate pe baza celor 5 valori plauzibile. În analizele noastre am optat pentru excluderea datelor lipsă, ceea ce a dus la includerea răspunsurilor din partea a cel puțin 96% dintre elevi pentru analizele de regresie.

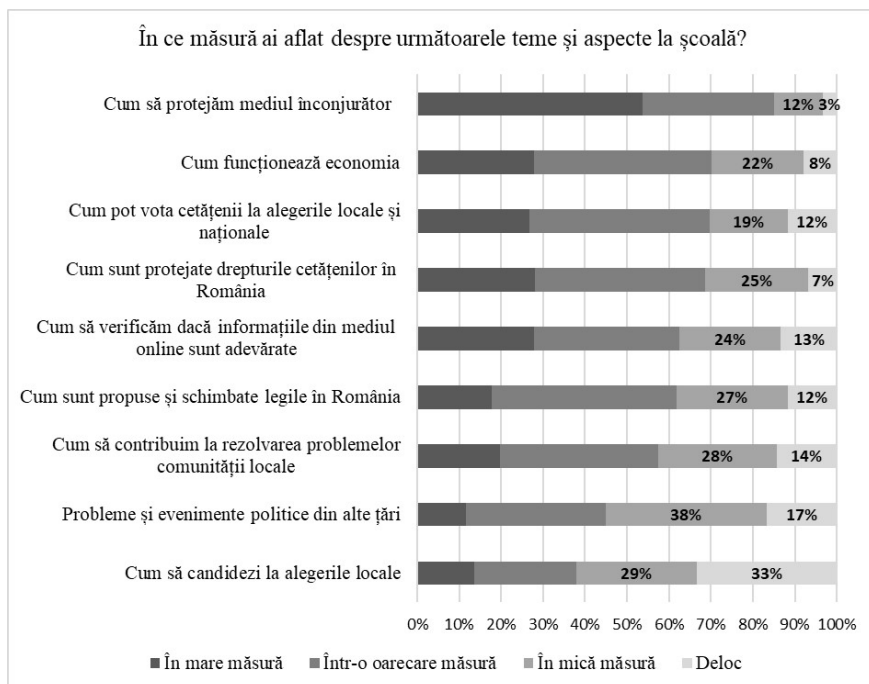
Tabelul nr. 1. Construcția scalelor ICCS (Schulz et al., 2023)

Scale	Itemi	Consistența internă, valoarea indicelui Cronbach alfa pentru România
Cunoștințe și abilități de gândire civică (PV_CIV)	Cunoștințele și abilitățile de gândire civică au fost incluse în analize sub forma celor cinci valori plauzibile obținute folosind metodologia IRT.	N/A
Intențiile elevilor de participare civică (S_LEGACT)	6 itemi, S4G31A-F	0.81
Intențiile elevilor de participare politică (S_POLPART)	4 itemi, IS4G32E-H	0.84
Susținerea egalității de gen (S_GENEQL)	6 itemi, IS4G25A-F	0.79
Intențiile elevilor de participare la activități de protecția mediului (S_ENVACT)	4 itemi, IS4G31G-J	0.71
Opinia elevilor privind măsura în care au parte de educație civică la școală (S_CIVLRN)	9 itemi, IS4G17A-I	0.80
Deschiderea climatului de discuție din clase (S_OPDISC)	6 itemi: IS4G16A-F	0.70
Influența percepută a elevilor asupra deciziilor la nivelul școlii (S_INFDEC)	6 itemi, IS4G19A-F	0.72
Participarea elevilor la activități civice, la școală (S_SCHPART)	7 itemi, IS4G15A-G	0.70
Participarea elevilor în comunitate (S_COMPART)	5 itemi, IS4G14A-E	0.67
Statutul socio-economic al elevilor (S_NISB)	Indicele național privind statutul socio-economic al elevilor a fost calculat folosind: cel mai ridicat statut ocupațional al părinților (S_HISEI), cel mai înalt nivel de educație atins de părinți (S_HISCED) și numărul de cărți disponibile acasă (S_HOMLIT).	0.78

5. Rezultatele cercetării

ICCS 2022 invită elevii de clasa a VIII-a (care au studiat deja Educație socială) să împărtășească în ce măsură au studiat anumite teme/ aspecte din educația pentru cetățenie la școală. Acest item credem că este o reflecție valoroasă a curriculumului aplicat, din perspectiva elevilor. Răspunsurile elevilor, așa cum se pot vedea în Graficul nr. 1, ne arată că marea majoritate susțin că au studiat la școală despre cum să protejeze mediul înconjurător. Într-un procent ridicat, de cel puțin 70%, elevii declară că la școală au învățat despre cum pot să voteze, protecția drepturilor cetățenilor și funcționarea economiei. Procentul celor care își amintesc să fi studiat la școală despre verificarea informațiilor din mediul online, schimbarea legilor în România și

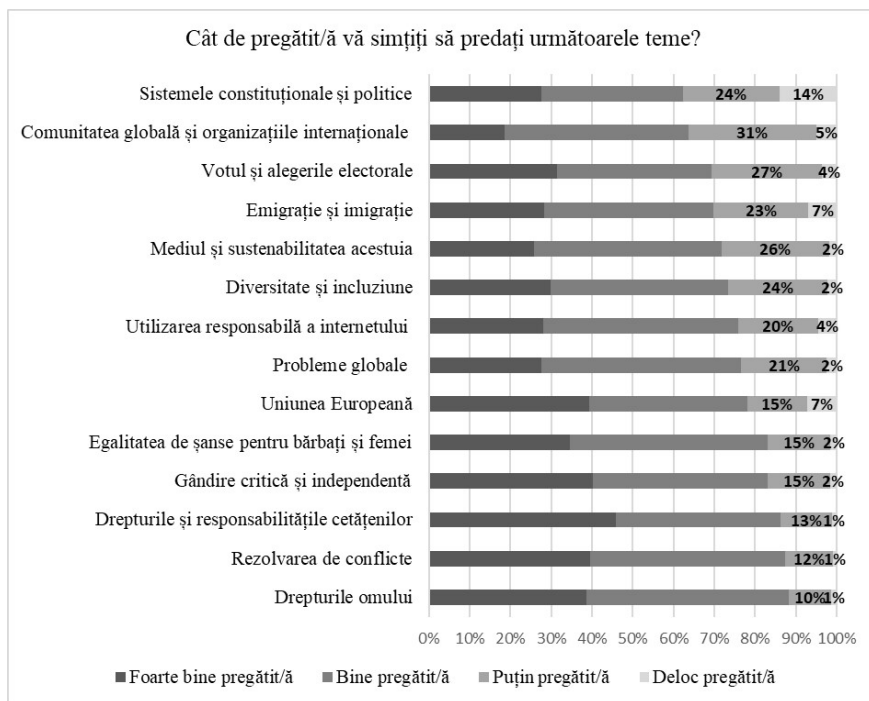
rezolvarea problemelor locale scade semnificativ, dar fără să coboare sub 50%. În schimb, mai puțin de jumătate dintre elevi asociază școala cu studierea problemelor și evenimentelor politice din alte țări, respectiv procesul de a candida la alegerile locale.

Graficul nr. 1. *Opinia elevilor privind măsura în care au parte de educație civică la școală, inclusiv la educație socială*

Această aplicare neuniformă a curriculumului se reflectă într-o anumită măsură în nivelul resimțit de pregătire al profesorilor în relație cu diverse teme de educație civică, așa cum se poate vedea în Graficul nr. 2. În ciuda faptului că profesorii care predau discipline din aria curriculară Om și societate își completează deseori norma didactică cu ore de Educație Socială, o parte semnificativă dintre aceștia nu se simt pregătiți să predea teme fundamentale pentru această disciplină. Aproximativ 40% dintre profesori se simt puțin/ deloc pregătiți să predea despre sisteme constituționale și

politice. De asemenea, votul și alegerile electorale, emigrație și imigrație, mediul și sustenabilitatea acestuia reprezintă teme care creează dificultăți pentru cel puțin 30% dintre profesori. La polul opus, drepturile omului, respectiv drepturile și responsabilitățile cetățenilor reprezintă temele în relație cu care marea majoritate a profesorilor se simt foarte bine/ bine pregătiți să le predea.

Graficul nr. 2. Nivelul resimțit de pregătire (profesori discipline din aria curriculară Om și societate) (%)

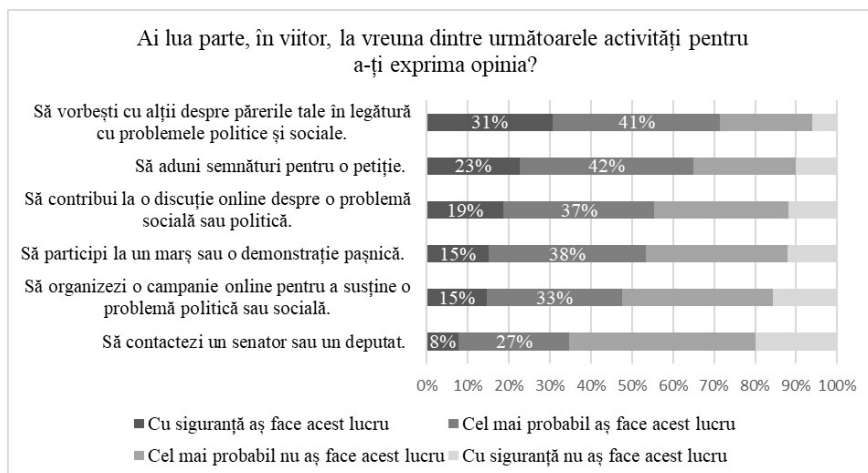
La ICCS 2022, elevii români au obținut un scor mediu al cunoștințelor și gândirii civice de 470 față de 508, scorul mediu obținut de țările participante la studiu. Rezultatele României sunt apropiate de media unor țări precum Bulgaria (456) și Serbia (464). Totodată, media României este la o diferență semnificativă de Suedia (565), Polonia (554) și Estonia (545) (Schulz et al., 2025). La fel de importantă ca media este distribuția pe niveluri de performanță, explicate pe larg în raportul național (Ulrich Hygum et al., 2025a). Din acest

punct de vedere, cei mai mulți elevi români se plasează la nivelul B (30,6%, în comparație cu 31,1% media ICCS 2022) și C (26,8%, în comparație cu 23,8% media ICCS 2022). Numai 18,3% dintre elevii români obțin rezultate de nivel A, ceea ce ne plasează la o distanță foarte mare de o țară precum Polonia (47,6%). De asemenea, o proporție importantă a elevilor români (24,3%) se află la nivelul D sau mai jos.

Tabelul nr. 2. Distribuția elevilor români pe niveluri de performanță, cunoștințe și gândire civică, ICCS 2022

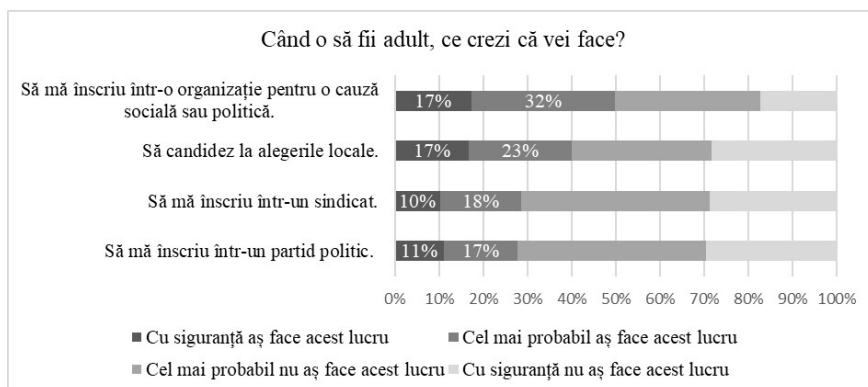
	Procent	Eroarea standard
Sub nivelul D	5,5%	1.1
Nivelul D	18,8%	2.1
Nivelul C	26,8%	2.1
Nivelul B	30,6%	2.5
Nivelul A și mai sus	18,3%	3.1

În contrast cu pregătirea lor civică (cunoștințe și abilități de gândire), la nivel internațional, elevii români sunt printre cei mai optimiști privind viitoarea lor participare civică și politică (în forme convenționale). În medie, scorul obținut de elevii români (51) este la același nivel cu al Poloniei (51) și mai mic doar decât al Columbiei (53) (Schulz et al., 2025). Așa cum se poate vedea în Graficul nr. 3, aproximativ 70% dintre elevii români se imaginează vorbind cu alte persoane despre probleme politice și sociale sau adunând semnături pentru o petiție. La polul opus, mai puțin de jumătate dintre aceștia consideră că în viitor vor organiza o campanie online de susținere pentru o problemă politică/ socială, iar numai 35% dintre elevi ar contacta un senator/ deputat pentru a își exprima opinia. De altfel, acest scepticism față de participarea politică este confirmat și de răspunsurile elevilor la alte întrebări specifice acestei forme de participare democratică.

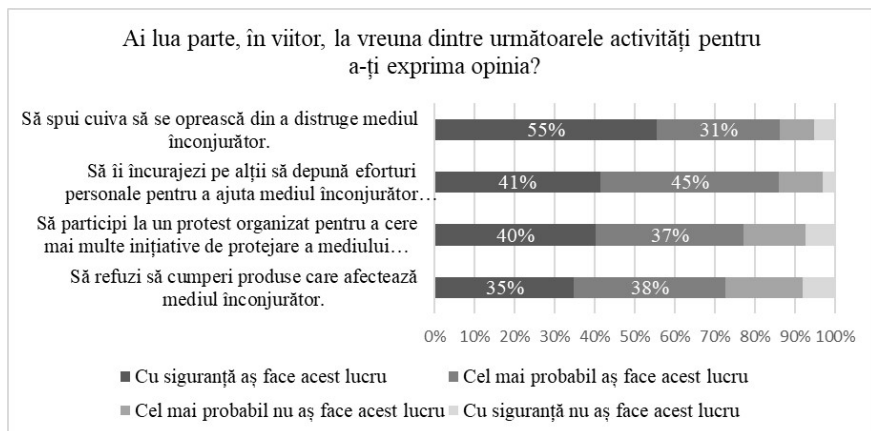
Graficul nr. 3. Intențiile elevilor de participare civică și politică (%)

Procentul elevilor care consideră că pe viitor se vor implica politic în mod activ scade semnificativ comparativ cu alte forme de participare civică, așa cum se poate vedea în Graficul nr. 4. Numai 28% dintre elevii români s-ar înscrie cu siguranță sau cel mai probabil într-un partid politic sau într-un sindicat. Într-un procent mai mare, dar care nu atinge 50%, elevii români se văd candidând la alegerile locale sau înscriindu-se într-o organizație pentru a susține o cauză socială/ politică. Aceste rezultate se înscriu în trendul internațional de dezinteres al elevilor pentru participarea politică, dar în comparație cu alte țări, elevii români sunt mai optimiști decât co-vârșnicii lor.

Graficul nr. 4. Intențiile elevilor de participare politică activă (%)

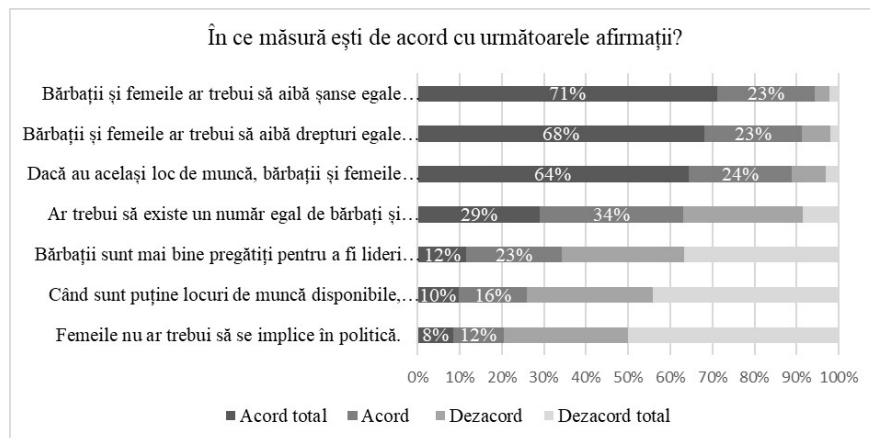
Proporția elevilor care ar vrea să se implice în activități de protecția mediului este semnificativ mai mare decât cea asociată altor forme de participare civică și politică. Peste 80% dintre elevii români cu siguranță sau cel mai probabil ar descuraja pe cineva să distrugă mediul, respectiv ar încuraja să depună eforturi personale pentru a ajuta. Într-un procent apropiat (de 77%), elevii declară că ar participa cu siguranță/ cel mai probabil la un protest pentru protejarea mediului. Astfel, scorul mediu privind intențiile elevilor români de participare la activități de protecția mediului se plasează semnificativ peste media ICCS 2022, fiind mai mare decât scorul mediu înregistrat în țări precum Estonia, Polonia sau Olanda (Schulz et al., 2025).

Graficul nr. 5. Intențiile elevilor de participare la activități de protejarea mediului (%)

În ceea ce privește atitudinea față de egalitatea drepturilor dintre femei și bărbați, printre elevii români există un procent semnificativ care declară susținere scăzută, ceea ce ne plasează sub media țărilor participante, alături de altă țări precum Bulgaria, Serbia și Slovacia (Schulz et al., 2025). La nivel general, un procent foarte mare de elevi români (95%) consideră că bărbații și femeile ar trebui să aibă șanse egale de participare la guvernare, respectiv drepturi egale în toate privințele. Această susținere generalizată este contrazisă și nuanțată de faptul că 20% dintre elevi consideră că femeile nu ar trebui să se implice în politică, iar 25% că bărbații sunt mai bine pregătiți pentru a fi lideri politici decât femeile. Într-un procent apropiat, de 26%,

elevii români consideră că atunci când sunt puține locuri de muncă disponibile, bărbații ar trebui să le poată ocupa înaintea femeilor.

Graficul nr. 6. *Susținerea egalității de gen de către elevi (%)*

Pentru a explora relația dintre diverși factori asociați educației civice și această selecție de cunoștințe, abilități, atitudini și intenții civice, am realizat o analiză de corelație și una de regresie.

Analiza de corelație ne arată că, în ansamblu, factorii asociați educației civice se corelează slab sau deloc cu cunoștințele și abilitățile de gândire civică, intențiile elevilor de participare civică, intențiile elevilor de participare politică, susținerea egalității de gen și intențiile elevilor de participare la activități de protecția mediului, așa cum se poate vedea în Tabelul nr. 3. Opinia elevilor privind măsura în care beneficiază de educație civică la școală se corelează cel mai puternic și pozitiv cu intențiile elevilor de participare civică, politică sau pentru protecția mediului. Influența percepută a elevilor asupra deciziilor la nivelul școlii, participarea elevilor la activități civice, la școală și participarea elevilor în comunitate se corelează cel mai puternic și pozitiv tot cu intențiile elevilor de participare civică sau politică. Trebuie menționat că în timp ce cunoștințele și abilitățile de gândire civică ale elevilor au o relație de corelație moderată cu statutul socio-economic al elevilor, acestea se corelează foarte puțin sau deloc cu toți factorii asociați educației civice.

Tabelul nr. 3. Coeficienții Pearson de corelație (eroarea standard)

	Cunoștințe și abilități de gândire civică	Intențiile elevilor de participare civică	Intențiile elevilor de participare politică	Susținerea egalității de gen	Intențiile elevilor de participare la activități de protecția mediului
Cunoștințe și abilități de gândire civică	1 (.00)	-.02 (.04)	-.26 (.03)	.54 (.02)	.26 (.03)
Opinia elevilor privind măsura în care au parte de educație civică la școală	.01 (.04)	.21 (.02)	.24 (.03)	.03 (.03)	.22 (.03)
Deschiderea climatului de discuție din clase	.13 (.03)	.05 (.04)	.03 (.03)	.10 (.03)	.13 (.04)
Influența percepută a elevilor asupra deciziilor la nivelul școlii	.01 (.06)	.18 (.05)	.21 (.04)	.04 (.03)	.15 (.02)
Participarea elevilor la activități civice, la școală	-.05 (.04)	.23 (.03)	.24 (.03)	-.03 (.03)	.13 (.02)
Participarea elevilor în comunitate	-.09 (.04)	.22 (.03)	.23 (.02)	-.01 (.04)	.16 (.03)
Statutul socio-economic al elevilor	.40 (.05)	.03 (.03)	-.18 (.03)	.30 (.02)	.10 (.03)

Analiza de regresie ne arată că o parte dintre factorii asociați educației civice au relații semnificative statistic cu cunoștințele, abilitățile, atitudinile și intențiile civice analizate, indiferent de genul sau statutul socio-economic al elevilor și ținând sub control ceilalți factori. Dintre factorii asociați educației civice, numai percepția elevilor privind climatul deschis de discuție din clasă este un predictor pozitiv ($\beta = .17, t > |1.96|$) pentru cunoștințele și abilitățile de gândire civică.

Opinia elevilor privind măsura în care au parte de educație civică la școală este un predictor pozitiv pentru intențiile elevilor de participare civică ($\beta = .13, t > |1.96|$), politică ($\beta = .16, t > |1.96|$) și în activități de protecția mediului ($\beta = .14, t > |1.96|$), în prezența celorlalte variabile; de altfel, acest factor are a doua cea mai puternică relație cu intențiile elevilor de participare politică. În timp ce participarea elevilor la activități civice în cadrul școlii (de exemplu, alegeri școlare, decizii etc.) este predictor pozitiv doar pentru participarea civică ($\beta = .12, t > |1.96|$) și politică ($\beta = .11, t > |1.96|$), influența percepută a elevilor asupra deciziilor la nivelul școlii este un predictor pozitiv atât pentru intențiile elevilor de participare civică ($\beta = .09, t > |1.96|$) și politică ($\beta = .13, t > |1.96|$), cât și pentru implicarea în activități de protecția mediului ($\beta = .07, t > |1.96|$). În contrast, participarea elevilor la activități civice în cadrul școlii

este predictor negativ pentru atitudinea elevilor față de egalitatea de gen ($\beta = -.05$, $t > |1.96|$) și singurul factor asociat educației civice aflat într-o relație semnificativă statistic cu această variabilă.

Ceea ce ne mai arată modelele de regresie liniară rezultate este importanța semnificativă a cunoștințelor și abilităților de gândire civică: acestea sunt un predictor pozitiv, cu efect mare atât pentru intențiile elevilor de participare la activități de protecția mediului ($\beta = .25$, $t > |1.96|$), cât și pentru susținerea egalității de gen ($\beta = .45$, $t > |1.96|$). Pe de altă parte, cunoștințele și abilitățile de gândire civică sunt într-o relație semnificativă statistic și negativă cu intențiile elevilor de participare politică ($\beta = -.20$, $t > |1.96|$).

Tabelul nr. 4 . Coeficienții standardizați de regresie liniară multiplă (eroarea standard)

	Cunoștințe și abilități de gândire civică	Intențiile elevilor de participare civică	Intențiile elevilor de participare politică	Intențiile elevilor de participare la activități de protecția mediului	Susținerea egalității de gen
Cunoștințe și abilități de gândire civică	N/A	-.04 (.03)	-.20 (.03)*	.25 (.03)*	.45 (.03)*
Opinia elevilor privind măsura în care au parte de educație civică la școală	-.02 (.03)	.13 (.03)*	.16 (.05)*	.14 (.03)*	-.01 (.03)
Deschiderea climatului de discuție din clase	.17 (.04)*	-.07 (.04)	-.07 (.04)	-.01 (.04)	.00 (.02)
Influența percepută a elevilor asupra deciziilor la nivelul școlii	-.04 (.04)	.09 (.04)*	.13 (.03)*	.07 (.03)*	.04 (.02)
Participarea elevilor la activități civice, la școală	-.03 (.04)	.12 (.03)*	.11 (.03)*	.01 (.03)	-.05 (.02)*
Participarea elevilor în comunitate	-.06 (.04)	.12 (.03)*	.11 (.02)*	.13 (.03)*	.03 (.03)
Statutul socio-economic al elevilor	.40 (.05)*	.04 (.03)	-.09 (.03)*	.00 (.02)	.10 (.02)*
Genul	.12 (.02)*	.14 (.04)*	.03 (.02)	.18 (.02)*	.33 (.03)*
R	.21 (.04)	.12 (.02)	.18 (.02)	.17 (.02)	.41 (.02)

Notă. Coeficient standardizat semnificativ statistic, $t > |1.96|$.

Modelele de regresie dezvăluie și faptul că în prezența factorilor asociați educației civice se păstrează relații semnificative statistic și puternice (în anumite cazuri) între statutul socio-economic și genul elevilor cu cunoștințele, abilitățile, atitudinile și intențiile civice incluse în analiză. Statutul socio-economic al elevilor reprezintă un predictor pozitiv important pentru cunoștințele și abilitățile de gândire civică ($\beta = .40, t > |1.96|$), iar genul are o relație semnificativă statistic și puternică cu susținerea egalității de gen ($\beta = .33, t > |1.96|$).

6. Concluzii și discuție

Într-un cadru curricular generos cu educația pentru cetățenie democratică, la finalul ciclului gimnazial, elevii români se întâlnesc în mică măsură sau deloc cu anumite teme de educație civică în context școlar. De la una la două treimi dintre elevii de clasa a VIII-a susțin că au studiat în mică măsură sau deloc la școală despre protejarea drepturilor cetățenești, schimbarea legilor, rezolvarea problemelor locale sau despre cum să candideze la alegerile locale. Cum toate aceste aspecte sunt cuprinse în programa de Educație socială, acest rezultat dezvăluie o limită importantă a curriculumului aplicat în România. Putem interpreta acest rezultat prin prisma faptului că o parte dintre profesori se simt nepregătiți să predea teme precum sisteme constituționale și politice, emigrație și imigrație, votul și alegerile electorale, diversitate și incluziune (Bădescu et al., 2024a; Ulrich Hygum et al., 2025b). Totodată, este important de menționat și luat în considerare una dintre limitele studiului ICCS 2022, și anume faptul că întrebarea privind educația civică include, dar nu se referă strict la lecțiile de Educație socială.

În ceea ce privește competențele civice, analiza datelor ICCS 2022 arată că la finalul ciclului gimnazial și pregătirii lor civice în context formal și disciplinar, elevii români dovedesc un nivel mediu spre scăzut al cunoștințelor și abilităților de gândire civică. Acest lucru înseamnă că un procent semnificativ dintre aceștia au dificultăți în ceea ce privește descrierea rolului principal al parlamentului, conectarea responsabilității de a vota de caracterul reprezentativ al unei democrații sau justificarea separării puterilor în stat. Totodată, analizele mai aprofundate ne arată că există o probabilitate mare ca elevii cu un nivel mai avansat de cunoștințe și abilități de gândire civică să-și dorească să se implice în activități de protejarea mediului și să susțină egalitatea drepturilor între femei și bărbați.

Intențiile elevilor privind participarea civică și politică variază semnificativ: majoritatea se imaginează contribuind la discuții pe probleme sociale și politice, iar aproximativ jumătate se văd colectând semnături pentru o petiție sau participând la o demonstrație pașnică. Însă, proporția celor care se așteaptă să se înscrie într-un sindicat sau partid politic scade drastic, sub o treime. Pe de altă parte, așteptările de participare la activități de protecția mediului sunt semnificativ mai mari și chiar depășesc media țărilor europene. În ceea ce privește atitudinile civice, în rândul elevilor români, există o contradicție între susținerea declarativă largă a egalității drepturilor femeilor și bărbaților ca principiu general și acordul exprimat de o treime dintre elevi pentru afirmații discriminatorii la adresa femeilor.

Elevii care au participat la ICCS 2022 au studiat Educație civică în ciclul primar și Educație socială în ciclul gimnazial. De asemenea, ar fi trebuit să beneficieze de integrarea transversală a competențelor sociale și civice, prevăzute în profilul absolventului, în predarea tuturor disciplinelor cuprinse în planul-cadru de gimnaziu. Analiza noastră nu permite atribuirea cauzală a cunoștințelor și intențiilor civice ale elevilor rezultatelor politicilor curriculare; de altfel, dezvoltarea competențelor civice nu este rezultatul exclusiv al educației formale. Însă rezultatele ICCS 2022 dezvăluie limitele impactului curriculumului aplicat, în interacțiune cu alți factori sociali și individuali, în acord cu alte analize recente (Bădescu et al., 2024a; Sava et al., 2022). Reiese din analiză că este posibil ca profesorii să aibă nevoie de mai mult sprijin în aplicarea curriculumului, în ceea ce privește cunoștințele și abilitățile civice, participarea politică activă și egalitatea drepturilor între femei și bărbați.

Prin analizele aprofundate am explorat și cum diverse aspecte/ forme ale educației civice se asociază cu cunoștințele, abilitățile, atitudinile și intențiile civice ale elevilor. Din nou, datele și analiza nu permit interpretarea rezultatelor ca relații cauzale, însă aceste asocieri sunt informative științific și pot genera reflecții valoroase în rândul practicienilor. Ceea ce reiese în primul rând din modelele generate de noi este că nu există un anumit aspect/ formă a educației civice care să se asocieze cu toate variabilele incluse în analiză (cunoștințe și abilități, participarea civică și politică, implicarea în protejarea mediului, susținerea egalității de gen) sau mai puternic cu una dintre ele. O acoperire mai mare a temelor civice abordate la școală, un climat deschis de discuție în clasă, o participare mai mare a elevilor la activități civice în cadrul școlii,

o influență mai mare a elevilor asupra deciziilor școlii se asociază semnificativ statistic cu cunoștințele, abilitățile, atitudinile sau intențiile civice ale elevilor, indiferent de genul sau statutul socio-economic al acestora. La acestea se adaugă educația civică non-formală, reprezentată aici de participarea elevilor în comunitate, care, de asemenea, se asociază semnificativ statistic cu intențiile elevilor de participare civică, politică și în mod particular la activitățile de protejarea mediului.

Analiza noastră sugerează că, alături de alte cauze posibile, lipsa formării de specialitate a diversității profesorilor care predau Educație socială contribuie la faptul că un procent semnificativ dintre elevii de clasa a VIII-a nu dobândesc competențele civice de care au nevoie ca adulți. În ciuda suplimentării timpului alocat studiului și a importanței acordate competențelor civice prin profilul absolventului, acestea rămân într-o poziție marginală în formarea elevilor. Nesiguranța resimțită de o parte dintre cadrele didactice și procentul important de elevi care declară că au studiat puțin sau deloc anumite teme civice fundamentale ne arată cum alte politici educaționale limitează impactul reformelor curriculare. Pe viitor, acest lucru ar putea fi corectat prin politici îmbunătățite de formare continuă și de încadrare a cadrelor didactice, care să susțină aplicarea curriculumului. Nu în ultimul rând, cunoștințele, abilitățile de gândire, atitudinile și intențiile civice demonstrate de elevii români ne arată că formarea acestor competențe-cheie trebuie să continue la liceu, într-o abordare consistentă, compensatorie și/ sau de aprofundare, care să favorizeze participarea cetățenească și consolidarea democrației.

Finanțare

Publicarea acestui articol a fost susținută printr-o bursă postdoctorală finanțată de Romanian American Foundation. Opiniile, concluziile și recomandările exprimate în acest document aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Romanian American Foundation.

Referințe

- Bădescu, G., Angi, D., Costache, A., & Negru-Subțirică, O. (2024a). *Educația civică în România*. Romanian-American Foundation & Centrul pentru Studierea Democrației.
- Bădescu, G., Sandu, D., Angi, D., & Greab, C. (2019). *Studiul despre tinerii din România 2018/2019*. Friedrich-Ebert-Stiftung.
- Bădescu, G., Umbreș, R., Voicu, M., & Tufiș, C. D. (2024b). *Youth Study 2024: Opinions, Fears, and Aspirations of Youth in a Romania of Social Inequalities*. Friedrich-Ebert-Stiftung Romania.
- Borovic, D. I. (2009). Civic and citizenship education in Romania – premises for a change. *Didactica Journal*, III(1).
- Bunescu, G., Stan, E., Albu, G., Badea, D., & Oprică, O. (1999). Cohesion and Diversity in National Identity: Civic Education in Romania. În *Civic Education Across Countries: 24 National Case Studies from the IEA Civic Education Project* (pp. 505–521). IEA.
- Campbell, D. E. (2019). What Social Scientists Have Learned About Civic Education: A Review of the Literature. *Peabody Journal of Education*, 94(1), 32–47. <https://doi.org/10.1080/0161956X.2019.1553601>
- Celio, C. I., Durlak, J., & Dymnicki, A. (2011). A Meta-Analysis of the Impact of Service-Learning on Students. *Journal of Experiential Education*, 34(2), 164–181. <https://doi.org/10.1177/105382591103400205>
- Ciolan, L., Nedelcu, A., Velea, S., Ilie, M., Maricuțoiu, L., Ceobanu, C., Ifimescu, S., Petricică, A., Șerbănescu-Voicescu, S., Florea, C., & Chelaru, T. (2023). *Raport Final Evaluarea implementării unor activități ale proiectului „Curriculum Relevant, Educație Deschisă pentru Toți”*.
- Cordero, G., Zagórski, P., & Rama, J. (2021). Give Me Your Least Educated: Immigration, Education and Support for Populist Radical Right Parties in Europe. *Political Studies Review*, 20(3), 517–524. <https://doi.org/10.1177/14789299211029110>
- Crouch, C. (2010). *Post-democracy* (Repr). Polity Press.
- Diamond, L. (2021). Democratic regression in comparative perspective: scope, methods, and causes. *Democratization*, 28(1), 22–42. <https://doi.org/10.1080/13510347.2020.1807517>
- Fartușnic, C. (2018). Building a relevant curriculum: A Romanian perspective. *Education: Modern Discourses*, 1. <https://doi.org/10.32405/2617-3107-2018-1-16>
- Fesnic, F. N. (2016). Can Civic Education Make a Difference for Democracy? Hungary and Poland Compared. *Political Studies*, 64(4), 966–978. <https://doi.org/10.1111/1467-9248.12215>

- Fitzgerald, J. C., Cohen, A. K., Maker Castro, E., & Pope, A. (2021). A Systematic Review of the Last Decade of Civic Education Research in the United States. *Peabody Journal of Education*, 96(3), 235–246. <https://doi.org/10.1080/0161956X.2021.1942703>
- Galston, W. A. (2001). Political Knowledge, Political Engagement, and Civic Education. *Annual Review of Political Science*, 4(1), 217–234. <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.4.1.217>
- Geboers, E., Geijsel, F., Admiraal, W., & Dam, G. T. (2013). Review of the effects of citizenship education. *Educational Research Review*, 9, 158–173. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2012.02.001>
- Hasanović, J., Lavrič, M., Adilović, E., & Stanojević, D. (2024). *Youth Study Southeast Europe 2024 Independent but Concerned: The Voices of Young People in Southeast Europe*. Friedrich Ebert Stiftung.
- Isac, M. M., Maslowski, R., Creemers, B., & van der Werf, G. (2014). The contribution of schooling to secondary-school students' citizenship outcomes across countries. *School Effectiveness and School Improvement*, 25(1), 29–63. <https://doi.org/10.1080/09243453.2012.751035>
- Jerome, L., Hyder, F., Hilal, Y., & Kisby, B. (2024). A systematic literature review of research examining the impact of citizenship education on active citizenship outcomes. *Review of Education*, 12(2), e3472. <https://doi.org/10.1002/rev3.3472>
- Lin, A. (2015). Citizenship education in American schools and its role in developing civic engagement: a review of the research. *Educational Review*, 67(1), 35–63. <https://doi.org/10.1080/00131911.2013.813440>
- Matthieu, J., & Junius, N. (2023). Searching for a democratic equalizer: Citizenship education's moderating effect on the relationship between a political home and internal political efficacy. *Social Science Research*, 115, 102928. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2023.102928>
- Ministerul Educației Naționale. (1998). *Curriculum național pentru învățământul obligatoriu*. Corint.
- Ministerul Educației Naționale. (2009). *Anexa nr.1 la Ordinul Ministrului Educației, Cercetării și Inovării nr. 5098/09.09.2009*.
- Ministerul Educației Naționale. (2017). *Ordinul nr. 3.393/28.02.2017 privind aprobarea programelor școlare pentru învățământul gimnazial*.
- Mudde, C. (2007). *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511492037>
- Nord, M., Angiolillo, F., Good God, A., & Lindberg, S. I. (2025). State of the world 2024: 25 years of autocratization – democracy trumped? *Democratization*, 32(4), 839–864. <https://doi.org/10.1080/13510347.2025.2487825>
- Norris, P. (2002). *Democratic Phoenix: Reinventing Political Activism*. Cambridge University Press.

- Palade, E., Fartușnic, C., Teșileanu, A., Horga, I., Preoteasa, L., Moșoiu, O., & Irimia, T. M. (2021). *Repere pentru proiectarea, actualizarea și evaluarea Curriculumului național*.
- Pickard, S. (2019). Defining and Measuring Political Participation and Young People. În S. Pickard (Ed.), *Politics, Protest and Young People* (pp 57–87). Palgrave Macmillan.
- Rozemeijer, S. (2002). *Drafting New Curricula in South-East Europe*. UNESCO.
- Sarivan, L., Teșileanu, A., Noveanu, G., Fartușnic, C., & Horga, I. (2018). *Analiza comparativă a recomandărilor europene referitoare la competențele cheie*.
- Sava, S. L., Fartușnic, C., & Nicoleta-Ancuța, I. (2022). Romania: Continuity and innovation in the civics and social education curriculum. *JSSE - Journal of Social Science Education*, 21(4).
<https://doi.org/10.11576/jsse-5492>
- Schulz, W. (2024). Young people's trust in institutions, civic knowledge and their dispositions toward civic engagement. *Large-Scale Assessments in Education*, 12(1), 23.
<https://doi.org/10.1186/s40536-024-00210-1>
- Schulz, W., Ainley, J., Fraillon, J., Losito, B., Agrusti, G., Damiani, V., & Friedman, T. (2025). *Education for Citizenship in Times of Global Challenge: IEA International Civic and Citizenship Education Study 2022 International Report*. Springer Nature Switzerland. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-65603-3>
- Schulz, W., Fraillon, J., Losito, B., Agrusti, G., Ainley, J., Damiani, V., & Friedman, T. (2023). *IEA International Civic and Citizenship Education Study 2022 Assessment Framework*. Springer International Publishing.
<https://doi.org/10.1007/978-3-031-20113-4>
- Schulz, W., Friedman, T., & Fraillon, J. (2024). *ICCS 2022 Technical Report*.
- Stoica, C. A., Sandu, D., Umbreș, R., Abraham, D., & Caproș, M. (2014). *Tineri în România: Grijă, aspirații, atitudini și stil de viață*. Centrul de Sociologie Urbană și Regională – CURS & Friedrich-Ebert-Stiftung România.
- Teegelbeckers, J. Y., Nieuwelink, H., & Oostdam, R. J. (2023). School-based teaching for democracy: A systematic review of teaching methods in quantitative intervention studies. *Educational Research Review*, 39, 100511.
<https://doi.org/10.1016/j.edurev.2023.100511>
- ten Dam, G., & Volman, M. (2004). Critical thinking as a citizenship competence: Teaching strategies. *Learning and Instruction*, 14(4), 359–379.
<https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2004.01.005>
- Tibbitts, F. (1994). Human Rights Education in Schools in the Post-Communist Context. *European Journal of Education*, 29(4), 363–376.
<https://doi.org/10.2307/1503846>
- Tibbitts, F. (2001). Prospects for Civics Education in Transitional Democracies:

Results of an impact study in Romanian classrooms. *Intercultural Education*, 12(1), 27–40. <https://doi.org/10.1080/14675980120033948>

- Torney-Purta, J. (Ed.). (2001). *Citizenship and education in twenty-eight countries: Civic knowledge and engagement at age fourteen*. IEA.
- Ulrich Hygum, C., Ciolan, L., Iliescu, D., & Iucu, R. (Eds.). (2025a). *Studiul Internațional privind Educația Civică și pentru Cetățenie—ROMÂNIA*. Editura Universității din București.
- Ulrich Hygum, C., Ciolan, L., Iliescu, D., Iucu, R., Nedelcu, A., Gunnesch-Luca, G., & Borș-Georgescu, O. (2025b). *Democrația începe la clasă: Elevii români au nevoie de profesori pregătiți pentru educația civică!* [Policy Brief].

The online version of this article can be found at:
<https://revped.ise.ro/en/category/2025/>

*This work is licensed under the Creative Commons
Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0
International License.*

*To view a copy of this license, visit
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>
or send a letter to Creative Commons.
PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.*

Versiunea online a acestui articol poate fi găsită la:
<https://revped.ise.ro/category/2025/>

*Această lucrare este licențiată sub Creative Commons
Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0
International License.*

*Pentru a vedea o copie a acestei licențe, vizitați
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>
sau trimiteți o scrisoare către Creative Commons.
PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, SUA.*